

נר לשולחן שבת

פרשת ויצא

גליון מס' 302

מלא שבוע זאת!

מתורתו של המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ

מה לא עשתה רחל אמנו להשיג ולדות... נפתולי אלקים נפתלתי - התעקשתי והפצרתי וכך הסכים ה' על ידי, תירגם יונתן בן עוזיאל "מדחקות דחוקות קדם ה'" - מבהיל הדבר.

אמרו חז"ל "ארבעה דברים צריכים חיזוק..." אין הביאור מצד גבורה, אלא חז"ל לימדו אותנו את ענין העקשנות, עם עדינות ורכות אי אפשר לנצח כלל, האדם צריך להחליט כי ימשיך במעשיו ולא יחזור לאחוריו בשום אופן: "מוכרח להיות וחסל!" ודווקא באופן זה יצליח וינצח!

חושבים אנו כי "חפץ חיים" הלך הכל בקלות, ה"חפץ חיים" גדל רק הודות לעקשנותו הרבה.

בימים אלו כשרצה לעלות לארץ ישראל ארע לו מאורע שעכבו, וחשבתי שעתה יתחרט ולא יסע, כי הרי מן השמים מעכבים אותו... אבל כתבו לי שהוא קרא לחתנו ומסר מודעה בפניו: "ידע הבעל דבר שלא יפעול כלום אצלי, אני אסע!"

וקודם שהדפיס את ה"משנה ברורה" קרה לו מקרה נורא [בנו נפטר] שאחר במקומו היה נחרב לגמרי רק מזה בלבד, אולם גם אז מסר מודעה ואמר שיוכל להיות ח"ו עוד יותר גרוע - "הוא לא יפעל אצלי כלום, אני מוכרח להשלים את מה שהתחלתי". ורק בזה נתגדל!

כל חולשתנו היא שאין לנו עקשנות כלל, הננו עדינים יותר מדי. ידע אדם יסוד זה מרחל אמנו, שאם הוא רוצה לגדול עליו להיות עקשן. ("ידעת תורה" ויצא)

"אמר רבי חזקיה, עשה יעקב אבינו מטמון בארץ, ארבע עשרה שנה למד אצל זקנו עבר, ואחר שברר כל תלמודו יצא". (מדרש הגדול)

אחת החברות המופלאות בישיבת גרודנה היו הגאונים רבי חיים שמואלביץ ורבי ישראל זאב גוסטמן.

הם הניחו אוכל מראש בסטנדר, כך שיוכלו ללמוד רצוף בלא שיצטרכו ללכת לאכול. פעם למדו ברציפות מיום חמישי בבוקר עד כניסת השבת את כל מסכת סוטה בעיון.

התמדתו של רבי חיים היתה בישיבה לשם דבר, בהתמדה שלא תאמן. היה שכח שבבוקר היה סועד את ליבו בפת לחם ודג מלוח, וצולל בים התלמוד שלושים שעות רצופות בלהט וביגיעה מפרכת. ("תורה יבקשו מפיהו")

את המעשה הבא היה הג"ר יצחק ליבוביץ מרבה לספר כדי ללמד שקיעות בתורה עד כמה:

"בעת ביקורנו בכפר חסידים הראה לנו בהתרגשות: כאן עמד המשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן על הסולם ועיין בספר במשך שעות מבלי לזוז.

היה זה בצום עשרה בטבת, רבי אליהו נכנס אחר תפילת שחרית ל"אוצר הספרים" שהיה גם חדר שיעורים, טיפס על הסולם ועיין בספר.

בינתיים הגיע זמן השיעור ובחורים נכנסו. השיעור החל ורבי אליהו עדיין שקוע בספר, עד שבאמצע השיעור התעורר רבי אליהו משקיעותו, ביקש סליחה שהפריע ויצא!" ("עין הבאר")

סיפר הר"ר יצחק אלחנן גיברלטר כשהיה בגיטו קובנה, הגאון רבי משה זוסמנוביץ, חתנו של הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין, מסר שיחה בראש השנה לפני התקיעות.

אנו צריכים להרבות בתפילה ולקרוע שמים בכל דרך, ואם תשאלו שהרי בגמרא מובא ש'המרבה בתפילה מעיינים בו במידת הדין', זה אינו שייך למצבנו עתה.

זעק רבי משה בכל לבו: הלא אנו נמצאים עכשיו בשאלת חיים ומוות חלילה, ולכן צריך להרבות בתפילה שיקרעו שמים עד שיתקבלו התפילות, אנו צריכים לזעוק עד שניענה.

והביא ראיה מרחל אמנו. דלכאורה איך ביקשה רחל בניס בדרך של בקשה יתירה והרבתה בתפילה, אלא שכל דברי הגמרא הם בתפילה גרידא, אולם בשאלה של חיים אדם צריך להרבות בתפילה עד שיענה, וזהו שאמרה רחל "הבה לי בניס ואם אין מתה אנכי" כי בלא כך היתה במצב של מיתה. ("דביר קדש")

'שלא אלמד מדרכי לבן' - כל לימוד מתחיל בחיקוי, וחיקוי בא מהר, בני אדם שחיים יחד כמה חודשים כבר מחקים אחד את השני, זה כמעט טבעי שמחקים את זה שנמצאים בסביבתו. אפילו יעקב אבינו שהיה כבר כבן שבעים ושבע וחי שנים רבות לעצמו, גם הוא פחד שכשהוא יחידי בסביבת לבן הוא יחקה אותו וילמד ממעשיו. ("שיעורי חומש" מהגה"צ רבי שלמה וולבה)

הגאון רבי בן ציון אבא שאול ניצל כל רגע. דבר שראינו שגם כאשר היה צריך להפסיק בלימודו וללכת לשירותים היה ממש רץ במסדרון בלכתו ובשובו, כי חבל על כל רגע.

היה מזרז ומעודד להוסיף זמן בעסק התורה, ומפציר ללמוד כל לילה בבית, נוסף על הלימודים בבית המדרש, כדי להתרגל ללמוד תמיד.

והיה מוסיף שאפילו חתן בליל חופתו, בבואו לביתו ישב וילמד לפחות חצי שעה!

("תפארת ציון" מהג"ר בן ציון מוצפי)

בחור היה בישיבת גרודנה, אשר כינוהו בשם "משה מתמיד", לימים הגאון רבי משה זרצקי רבה של המושבה כרכור.

רבי חיים שמואלביץ סיפר עליו שארבע וחצי שנים ישב רצוף בפירתו, שם למד, שם אכל, שם ישן. נשים צדקניות הביאו לו את האוכל לבית המדרש, כי כמעט ולא יצא. היה שותה מהמים שהשמש היה מביא לנטילת ידיים לבאי בית המדרש, מים אלו היו מזהמים ומלוכלכים ולא היו ראויים לשתיה.

כשסיפרו לרופא של גרודנה, שיש בחור ששותה מהמים הללו. אמר: "איני מאמין שיש מי ששותה מזה תקופה ונשאר בחיים".

בהספד עליו, סיפרו שהגאון רבי שמעון שקופ הורה לרבני הישיבה הקטנה שיביאו פעם בשבוע את תלמידיהם, לראות את "משה מתמיד" בפירתו שקוע בלימודו ללא הפסקה, כך יקבלו חיזוק להתעוררות בשקידה והתמדה. ("תורה יבקשו מפיהו")

"ויאמר מה נורא המקום הזה ... וזה שער השמים" - כתב רש"י: "מקום תפילה לעלות תפילתם השמימה". (פכ"ח י"ז)

ראש ישיבת המקובלים "שער השמים" היה הגאון רבי רפאל דוד אויערבאך.

סיפר רבי דוד: בהיותי בחור כבן עשרים זכיתי להתפלל תפילה ותיקין אצל מרן ה"חזון איש". התבוננתי בו בזמן התפילה. והנה כשסיים החזן ברכת "יוצר אור" ראיתי אצלו לפתע תכונה רבה, שסידר עצמו בכסאו והתחיל להתפלל ביתר דבקות, ובאומרו "והאר עינינו בתורתך" זלגו עיניו דמעות.

כאשר התבוננתי בדבר נתמלאתי בושה, שגאון עולם שכדי להבין את דבריו צריך לדעת את הסוגיה על בוריה, בוכה ומתחנן בדמעות שהקב"ה יאיר את עיניו בתורה, ואילו אנו הרחוקים מידיעת התורה סבורים שאנו יודעים מספיק, ואין צורך לבקש ולהתחנן ולבכות לפני ה' שיאיר עינינו. (מוסף המודיע)

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה..."

סיפור מופלא

תלמידו בעבר של רבי רפאל דוד ב"שיבת - מרום ציון", שנהרג בעת נסיון חילוץ התלמידים בהתקפת המחבלים במעלות, בא בחלום לרבי דוד שהוא תובע אותו, שבגללו מצבו כך.

ובא אליו שוב - בליל שבת באמצע הארוחה נתנמנם רבי דוד, פתאום שמעוהו בני הבית שואל "למה? ..."

כשהתעורר סיפר שאותו חייל בא אליו שוב בחלום ואמר שהוא תובע אותו. כששאלו "למה?" אמר כי בסיום לימודיו ב"מרום ציון" הרב ישב ושכנע אותי ללכת ללמוד בישיבה, דיבר ודיבר עמי, אני לא השתכנעתי ואמרתי שמקומי בצבא.

ואמר לי אותו תלמיד שהוא תובע אותי בגלל שלא אמרתי לו עוד פעם אחת ללכת לישיבה, כי אם הרב היה אומר הייתי הולך לישיבה.

שאלתינו: "אם כך מה תקנתו?" השיב: "ללמוד משניות לעילוי נשמתו!"

ואכן רבי דוד הקים ספריית משניות על שמו, ואירגן מבחנים ופרסים ללומדים. ("נר לשולחן שבת" מפי 'אחד מזוכי הפרסים' הרה"ג י"ג)

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי יחיאל הלר רבה של סוואלך, בעל שו"ת "עמודי אור", "א כסלו תרכ"ב

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם". (פכ"ט א')

הגאון רבי יחיאל הלר הסתפק ברעיון מחודש: הנוסע באוניה שלושים יום ולא ראה יבשה, אולי יברך "עושה מעשה בראשית" כשרואה מחדש את היבשה. (שו"ת "עמודי אור" ד')

הגאון רבי אליהו קלצקין, אב"ד לובלין, חלק עליו וכתב: ברור שאין מברכין על ראיית יבשה, ומה שמצינו שעוברי ים דעתם אינה מתיישבת עד שמגיעים ליבשה, זה מפני שהם בסכנה ורק לענין ברכת הגומל. ("קצות השולחן" סוף ח"ב "חיבת הקודש")

עוד חידש רבי יחיאל הלר שכשרואה יחד כמה מלכים מברך על כל מלך ומלך. ראייה לדבר מהגמ' בברכות שרב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע ברכו על רב חנינא בריה דרב איקא "אשר חלק", רבי ר' פ' שהם ברכו אחד על השני לפני כן. (שם)

הגאון רבי אליהו קלצקין כתב שאפשר לדחות ראייתו. חכמי ישראל שונים ממלך ושלטון. חכמי ישראל, לכל אחד יש חלק בתורה ואין חכמת אחד דומה לחברו, וכשרואה חכם אחר יש בראייתו חידוש ומברך, אבל מלך ושלטון כולם ענין אחד. (שם)

'כל ברכות הראיה, אם חזר וראה בתוך שלשים יום, אינו חוזר ומברך - ודווקא כשראה את אותו מלך, אך אם ראה מלך אחר צריך לברך, והוא הדין הרואה קבר אחר וכל כיוצא בו ... ועיין בפת"ש מה שכתב בשם ספר עמודי אור בזה'. (משנ"ב רכ"ד י"ז)

וכתב שם ב"עמודי אור" לחלק, שהרואה מלך או הר אחר מברך, ואילו הרואה בית קברות אחר אינו מברך. דיש הבדל בין ראיית מלך וכדומה שהנפש מתפעלת מראיית מלך אחר, כי אין מלך דומה לחברו ואין הר דומה לחברו, משא"כ קברים שדומין זה לזה, אין חידוש בראיית קבר נוסף. (שם)

"ויגל את .. - לשון שמחה, כיון שראה את רחל שמח בלבו". ("אור האפילה")

כשיעקב מגיע לחרון - כמה ברכות "יכל" לברך?

א. 'הגומל' - ככל עוברי דרכים, ועל הצלתו מאליפז. (אור"ח ר"ט א')

ב. 'שעשה נס לאמי במקום הזה' - היתה זו הבאר שעלו בה המים לקראת רבקה אמו. (ביה"ל ר"ח)

ג. 'ברוך דיין אמת' - על שמועה רעה - "ויבך" - ראה ברוח הקודש שרחל אינה נכנסת עמו לקבורה. (אור"ח רכ"ב ס"א)

ד. 'שככה לו בעולמו' - "ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה" - כדן הרואה בריות נאות. (אור"ח רכ"ה י' ועיין משנ"ב וערה"ש)

ה. 'הטוב והמטיב' - מי הבאר עלו לקראתו, והיתה הבאר שופעת מים כל ימי היותו בחרון. (יב"ט) שמועות טובות - ראה שרחל עתידה להעמיד בן, שבחלקו יבנה בית המקדש. (ילקוט)

ו. 'שהחינו' - נתבשר 'הנה אנכי עמך ושמרתך', מיד נשא לבו את רגליו, ונעשה קל ללכת. (ב"ר ע')

ז' בכסלו הוא יום טוב, שבו מת הורדוס

יום זה נקבע ליום טוב 'שהיה הורדוס שונא את החכמים, ששמחה היא לפני ה' כשהרשעים מסתלקים מהעולם. (מג"ת פ"ט) הורדוס נקרא בפי חז"ל "עבדא דבית חשמונאי" (ב"ב ג:), זה כינויו וזו מהותו, מעולם לא נתכנה בתואר מלך כי הוא "חי על כידוני רומי" - איש רע ואכזר, רשע, רוצח, רדוף נפשית ורודף.

הנהיג שלטון של מרגלים, בתי כלא ועינויים. הוא טבח המונים. רצח את הכהן הגדול, בית חשמונאי, אשתו, בניו ומשפחתו. ממלא את הארץ בצלמים ופסילים, במבני בידור והבל, בתיאטראות והיפודרומים. מטיל מיסים כבדים. מקריב קרבנות לעבודה זרה. מעמיד נשר זהב בבית המקדש. ועוד...

'מוטב היה להיות חזירו של הורדוס מאשר להיות בנו!' כך מלמל הקיסר אוגוסטוס כשסיפרו לו שהורדוס הוציא להורג את בניו...

אך הדבר המדהים הוא, שעד היום, אלפיים שנה אחריו, עדיין שמו מתנוסס בארץ ישראל. עשרות כובשים שטפו ובנו את ארץ ישראל. מלכים ומצביאים מפורסמים הרבה יותר ממנו עברו כן במהלך הדורות, אך רק שמו מתנוסס עד היום לתפארה. נותרו ממנו עשרות ארמונות ומפעלי בניה שהוא בנה: מצדה, הרודיון, גמלא, יריחו, קיסריה, סבסטיה ועוד.

והתמיהה עצומה, במה זכה רשע ורוצח אכזר זה לזכרון עולם? אלא בזאת רואים אנו את מידת טובו המופלאה של הקב"ה!

הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה. הורדוס בנה את בית המקדש השני מחדש - היתה זו פעולה נועזת מבחינה פוליטית ומסוכנת מבחינה מעשית, שהרי כפופים היו לשלטון רומי ושמא לא ירשו לבנותו. אך הורדוס לקח על עצמו סיכון אישי גדול ובתחבולה מוצלחת, על פי עצתו של בבא בן בוטא (ב"ב ד:), הצליח לעקוף את אי הסכמתם מראש של הרומאים, ולמורת רוחם, במהירות שיא העמידם בפני עובדה מוגמרת.

הורדוס בנה את בית המקדש בפאר והדר עצומים - הרחיב את שטח הר הבית כמעט בכפליים, הגביה את חומותיו. 'לעולים אל ירושלים נראה למרחק כדמות הר מכוסה שלג ... ההיכל היה מבחוץ מול השמש הזורחת מצופה זהב, מפיץ נוגה כמראה אש לוהטת, מרהיב לב'. ("קדמוניות היהודים") הכל אבני שיש, אבנים יקרות וזהב. רחבת בית המקדש היתה הרחבה הגדולה בעולם - 'מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו!'

בזכות זה הורדוס נשאר בזכרון כ"בנאי הגדול". ("נר לשולחן שבת")

מה המשותף לאברהם יצחק ויעקב? כריתת ברית שלום.

בני חת העמידו פסלי נחושת דמויי אדם סביב העיר יבוס - כתוב עליהם את שבועת אברהם: 'לא יבוא לכבוש את עיר היבוס!'

אבימלך מבקש 'כרות עמנו שאין ישראל יורשין את פלישתים!' נטל יצחק אמה ממתג החמור שרכב עליו, ונתן לאבימלך לסימן.

יעקב ולבן הקימו מצבת אבנים - לקטו אבנים ועשו גלעד - 'שבועה שאין ישראל יורשים את ארם!' (פרקי דר"א)

שאלה לחידוד: אליפז לקח את כל כספו של יעקב, כדי לעשותו "עני", ותמוה: איך הוא השאיר לו את המקל, הרי זה היה מטהו של אדם הראשון, מטה ששווה הון עתק? במה הוא שונה מבגדיו של אדם הראשון, שאביו עשו הרג את נמרוד כדי להשיגם? ("נר")